

Guía Docente

Datos Identificativos					2014/15
Asignatura (*)	Xénero, igualdade e educación		Código	652G03007	
Titulación					
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Grao	2º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	6	
Idioma	Galego				
Prerrequisitos					
Departamento	Pedagogía e Didáctica				
Coordinación	Iglesias Galdo, Ana Maria	Correo electrónico	ana.iglesias@udc.es		
Profesorado	Iglesias Galdo, Ana Maria	Correo electrónico	ana.iglesias@udc.es		
Web	http://www.educacion.udc.es/doc_profesor.php?id=55				
Descrición xeral	<p>Educación significa facilitarlle ó alumnado a aprendizaxe daqueles coñecementos, destrezas e competencias básicas que lles permitan tomar conciencia do funcionamento da sociedade e actuar en consecuencia desde unha posición crítica.</p> <p>Unha sociedade democrática e cada vez máis multicultural esixe, tamén da educación social, agudizar a mirada para detectar os elementos culturais que puideran ser discriminatorios para algún grupo social en particular, analizar os cambios e resistencias e contribuír a transformar as institucións, programas ou servizos sociais no que podan ter de inxusto ou discriminatorio.</p> <p>Enfocaremos os ámbitos da educación social, especialmente aqueles que teñen máis poder na definición das identidades: as familias, formalmente democráticas con restos patriarcais; a escola, formalmente coeducativa con reminiscencias do modelo mixto e os equipamentos, programas e servizos ligados ó tempo de ocio adolescente, ocupando un lugar destacado a televisión e os recursos tecnolóxicos, no seu afán de crear ávidos consumidores.</p> <p>Desafiar a desigualdade en función do xénero require dun modelo crítico abertamente antixenista, para detectar onde persisten e son especialmente activos os sexismos. No marco desta materia, apelaremos á teoría feminista, en tanto teoría crítica reflexiva que aporta claves para coñecer as causas da desigualdade, analizar os procesos de distribución de recursos, cuestionar as xerarquías sociais, buscar solucións que contribúan a globalizar un orde social que garanta a igualdade de mulleres e homes e, por ende, unha sociedade do século XXI, máis integrada, democrática e socialmente xusta.</p> <p>Propoñemos, en palabras de Celia Amorós, identificar algúns dos fíos de cor de rosa tecidos nas redes sociais, que son, as liñas e direccións nas que puntearemos os fíos violeta da coeducación.</p>				

Competencias da titulación

Código	Competencias da titulación

Resultados da aprendizaxe

Competencias de materia (Resultados de aprendizaxe)	Competencias da titulación		
Deseñar e desenvolver proxectos, programas e servizos nos diferentes campos de intervención profesional promovendo a participación e o desenvolvemento comunitario	A9		
Identificar e emitir xuízos razoados sobre problemas socioeducativos para mellorar a práctica profesional	A14		
Elaborar e xestionar medios e recursos para a intervención socioeducativa	A15		
Formar agentes de intervención socioeducativa y comunitaria	A17		
Dirixir e coordinar planos e proxectos socioeducativos	A18		
Xerar a cultura profesional colaborativa, fomentando o traballo en rede e integrándose en grupos interdisciplinares con iniciativa e responsabilidade		B3	
Deseñar e impulsar espazos socioeducativos en contextos de diversidade atendendo á igualdade de xénero, á equidade e respecto aos dereitos humanos, favorecendo o empoderamento das persoas e colectivos ubicados en situacións de desvantaxe social.		B4	

Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.			C6
Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.			C1
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4

Contidos	
Temas	Subtemas
1. O concepto de xénero nas ciencias sociais	1.1. Precisións terminolóxicas previas: diversidade, diferenza, igualdade, desigualdade. 1.1 Sexo, xénero e bioloxía. 1.2 Patriarcado Androcentrismo Misoxinia. 1.3 Feminismo como marco teórico, como movemento social e político.
2. Institucións socializadoras e mandatos de xénero	2.1. Mandatos de xénero como contidos culturais 2.2. O papel dos estereotipos na configuración das identidades 2.3. Ámbitos a problematizar: Linguaxe, ocio e tempo de lecer: televisión, deporte, videoxogos, revistas; Familias Socialización profesional Política e poder.
3. A coeducación: o compromiso colectivo de educar para a igualdade.	3.1. Que é coeducar?. A coeducación como practica feminista. 3.2. O sistema educativo: Da escola mixta a coeducativa. O papel do xénero na construción do éxito e do fracaso escolar. 3.2 Principais sexismos inseridos en institucións/servizos e/ou programas de acción educativa. Elementos de análise: estrutura, cargos, normativa, organización dos espazos, relacións, contidos, expectativas en relación ó grupo destinatario.
4. A violencia de xénero	4.1 Agresividade, poder, violencia: precisións terminolóxicas 4.2 Mitos da violencia de xénero. 4.3. Masculinidade, feminidade e violencia 4.4. A educación na Lei integral de medidas de protección contra a violencia de xénero. 4.4. Propostas coeducativas

Planificación			
Metodoloxías / probas	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Análise de fontes documentais	10	20	30
Sesión maxistral	18	18	36
Proba mixta	2	7	9
Discusión dirixida	6	6	12
Estudo de casos	4	8	12
Portafolios do alumno	20	20	40
Eventos científicos e/ou divulgativos	4	4	8
Atención personalizada	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición

Análise de fontes documentais	As fontes documentais son os referentes conceptuais que se presentarán ó redor dos diferentes núcleos temáticas que vertebran a materia. Utilizaráanse documentos audiovisuais e bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos legislativos...) que son relevantes para afondar no temario con propostas de actividades específicas para o estudo dos mesmos.
Sesión maxistral	Ao comezo de cada núcleo formativo farase unha exposición xeral introductoria de cada tema, mediante exposición oral, guiada co uso de recursos audiovisuais, destacando os asuntos que precisen dun maior afondamento, así como as orientacións oportunas para poderen ser ampliados. Asemade proporase unha discusión dirixida, por grupos, co fin de ollar os prexuízos, valorar os intereses do alumnado, ter en conta as súas contribucións e potenciar a súa participación na construción significativa do coñecemento.
Proba mixta	Proba escrita utilizada para a avaliación da aprendizaxe o remate do curso, na que o alumnado deberá dar resposta ás cuestións prantexadas a través dun marco global e integrado dos diferentes núcleos temáticos contemplados nesta guía docente
Discusión dirixida	Será unha das dinámicas máis utilizadas, para a que se acordará con suficiente antelación as lecturas previas de carácter obrigatorio que, recollendo diferentes argumentacións sobre dunha temática, favoreza o contraste e o debate de opinións fundamentadas e o e coa finalidade de que o alumnado constrúa unha visión crítica das diferentes formas de interpretar a realidade socioeducativa.
Estudo de casos	Adoptando o feminismo como marco conceptual, selección dunha temática para deseñar un proxecto coeducativo nalgún dos ámbitos da educación social: centro de menores, escola, centros cívicos, asociacións de ocio, deporte e tempo de lecer, campamentos, etc. As datas para o seu desenvolvemento e sesións de tutoría contempladas para este fin, serán acordadas na aula, a proposta da profesora. Ademais de ser incluído no Portafol, cada grupo expoñerá o seu proxecto co obxecto de compartilo e sometelo a debate e valoralo.
Portafolios do alumno	Dossier ordenado por seccións, debidamente identificadas, paxinadas e cun índice introductorio que conterá os rexistros ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado ó longo do semestre. Inclúe todo o traballo realizado : notas de clases, tarefas desenvolvidas, resumos, dificultades atopadas , comentarios etc. É froito do traballo tutelado e continuo en torno ós diferentes núcleos temáticos que se iniciarán na aula pero que requirirá do traballo autónomo do alumnado, atendendo ás indicacións que se proporcionarán a través de atención personalizada da profesora ós distintos grupos.
Eventos científicos e/ou divulgativos	Actividades realizadas polo alumnado que implican a asistencia e/ou participación en eventos científicos e/ou divulgativos (congresos, xornadas, simposios, cursos, seminarios, conferencias, exposicións, etc.) co obxectivo de profundar no coñecemento de temas de estudo relacionados coa materia. Esta tipo de actividade será recollida no portafol.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Análise de fontes documentais Estudo de casos Portafolios do alumno	Os grupos de traballo organizaranse a modo de seminarios onde se desenvolverán as diferentes metodoloxías que requiren a presenza e participación do alumnado, así como as lecturas previas traballadas para tal fin. As cuestións a traballar, así como a organización concreta do seminario depedendo da temática, serán acordadas ó comezo de cada núcleo temático.

Avaliación

Metodoloxías	Descrición	Cualificación
Estudo de casos	Adoptando o feminismo como marco conceptual, selección dunha temática para deseñar un proxecto coeducativo nalgún dos ámbitos da educación social: centro de menores, escola, centros cívicos, asociacións de ocio, deporte e tempo de lecer, campamentos, etc. As datas para o seu desenvolvemento e sesións de tutoría contempladas para este fin, serán acordadas na aula, a proposta da profesora. Ademais de ser incluído no Portafol, cada grupo expoñerá o seu proxecto co obxecto de compartilo, sometelo a debate e valoralo.	15

Portafolios do alumno	Dossier ordenado por seccións, debidamente identificadas, paxinadas e cun índice introductorio que conterá os rexistros ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado ó longo do semestre. Inclúe todo o traballo realizado : notas de clases, tarefas desenvolvidas, resumos, dificultades atopadas , comentarios etc. É froito do traballo tutelado e continuo en torno ós diferentes núcleos temáticos que se iniciarán na aula pero que requirirá do traballo autónomo do alumnado, atendendo ás indicacións que se proporcionarán a través de atención personalizada da profesora ós distintos grupos.	25
Proba mixta	Proba escrita utilizada para a avaliación da aprendizaxe o remate do curso, na que o alumnado deberá dar resposta ás cuestións prantexadas a través dun marco global e integrado dos diferentes núcleos temáticos contemplados nesta guía docente.	60

Observacións avaliación

Atendendo ó traballo e á participación do alumnado na materia, a avaliación contempla dúas opción:

OPCIÓN A. Para o alumnado que asiste/participa nas actividades de aula (asistencia superior ó 80%):

a) Elaboración dun portafol grupal no que se recolleránas prácticas propostas relacionadas coa lectura e análise de materias diversos, as notas relativas ós grupos de discusión e as sesións maxistrais(25%)

b)Diseño dun Proxecto coeducativo que será exposto na aula (15%).

c) Exame sen material sobre os contidos da materia (60%).

Data: O Exame realizarase na Aula o derradeiro día de clase establecido no calendario para esta materia.

OPCIÓN B. Para o alumnado que non asiste/participa das actividades de aula (asistencia inferior ó 80%):

a) Exame: Proba mixta sobre os contidos da materia(80%).

b)No mesmo exame se prantexará unha pregunta referida a unha obra de lectura que será notificada en Moodle no mes de marzo(20%).

Data: O exame realizarase na data oficial establecida no Calendario de exames.

A este exame, baixo estas condicións, poderá presentarse todo o alumnado que non se presentara o anterior.

Na impresión dos traballos e a súa encuadernación teránse en conta criterios de sostenibilidade.

En calquera das dúas opcións é preciso obter unha avaliación favorable en cada unha das partes da materia.No caso de non ser así, a cualificación en Actas será a da parte suspensa. Asemade na proba é preciso contestar, cando menos parcialmente, a tódalas cuestións prantexadas. En caso contrario a cualificación será de Suspenso.

Fontes de información

Bibliografía básica

- BALLARÍN, Pilar (2006). ¿La educación 'propia del sexo'? . Madrid: Akal
- SÁNCHEZ, Ana e IGLESIAS, Ana (2008). "Curriculum oculto en el aula: estereotipos en acción". Madrid: Catarata
- SUBIRATS, Marina (1993). "El sexismo en los libros de texto: análisis y propuesta de un sistema de indicadores. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales/Instituto de la Mujer
- CONNELL, Robert (1998). "Enseñar a los chicos: nuevas investigaciones sobre la masculinidad y estrategias de género para la escuela". Kikiriki. Revista de cooperación educativa
- KENWAY, Jane e FITZCLARENCE, Lindsay (2006). "Masculinidad, violencia y escuela. Contra las 'pedagogías venenosas'. Kikiriki. Revista de cooperación educativa
- BALLARIN, Pilar (2008). "Retos de la escuela democrática". Madrid: Catarata
- ÁLVAREZ-URÍA, Fernando e VARELA, Julia (2009). "Sociología del género: algunos modelos de análisis". Madrid: Morata
- IGLESIAS GALDO, Ana (2006). "Textos escolares desde la perspectiva de género: sospechando de lo evidente". Educar. Revista de Educación. Mexico
- AMORÓS, Celia (Dcta) (1995). 10 palabras clave sobre Mujer. Navarra:evd
- OSBORNE, Raquel (2009). Apuntes sobre violencia de género. Barcelona: Bellaterra
- SUBIRATS, Marina e TOMÉ, Amparo (2007). Balones fuera: reconstruir los espacios desde la coeducación. Barcelona: Octaedro
- MIEDZIAN, Myriam (1995). Chicos son, hombres serán. Cómo romper los lazos entre masculinidad y violencia. Madrid: Horas y horas
- SÁNCHEZ, Ana (2000). Coeducación. La alternativa escolar al sexismo. Fundación Mujeres. Centro Municipal de la Mujer
- SÁNCHEZ, Mercedes (coord) (2009). Cómo educar en la diversidad afectivo-sexual en los centros escolares. Orientaciones prácticas para la ESO. Madrid: Catarata
- MORENO, Montserrat Moreno (1993). Cómo se enseña a ser niña: el sexismo en la escuela. Barcelona: Icaria
- TOMÉ, Amparo e TONUCCI, F. (2013). Con ojos de niña. Barcelona: Graó
- TOMÉ, Amparo e RAMBLA, Xavier (ed.) (2001). Contra el sexismo. Coeducación y democracia en la escuela. Barcelona: Síntesis
- SAU, Victoria (1990). Diccionario ideológico feminista. Barcelona: Icaria
- SANCHEZ BELLO, Ana (2012). Dirección escolar y techo de cristal.El tiempo en cuestión. Revista iberoamericana de educación
- MENENDEZ MENENDEZ, Mª Isabel (2008). Discursos de ficción y construcción de la identidad de género en TV. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears
- SCRATON, Sheila (1995). Educación física de las niñas: un enfoque feminista. Madrid: Morata
- BLANCO, Nieves (Coord.) (2001). Educar en femenino y en masculino. Madrid: Tres Cantos
- COBO, Rosa (ed.) (2008). Educar en la ciudadanía. Perspectivas feministas. Madrid: Catarata
- LORENTE, Miguel (2008). El agresor de género: acciones y reacciones del posmachismo? . Madrid: Universidad Complutense
- VV.AA (2014). El amor 2.0 y las desigualdades de género entre adolescentes. Barcelona: Graó
- SANTOS GUERRA, Miguel A. (Coord.) (2000). El harén pedagógico. Perspectiva de género en la organización escolar. Barcelona: Grao
- IZQUIERO, Mª Jesús (1998). El malestar en la desigualdad. Madrid: Cátedra
- MENENDEZ MENENDEZ, Mª Isabel (2006). El zapato de Cenicienta. El cuento de hadas del discurso mediático. Oviedo: Trabe
- GABRIEL, Narciso de (2008). Elisa e Marcela. Alen dos homes. Pontevedra: Nigra Trea.
- VALCARCEL, Amelia (2002). Ética para un mundo global. Madrid: Temas de Hoy
- JULIANO, Dolores (2006). Excluidas y marginales. Madrid: Cátedra
- VALCÁRCEL, Amelia (2009). Feminismo en el mundo global. Madrid: Cátedra
- VARELA, Nuria (2005). Feminismos para principiantes. Barcelona: Ediciones B
- LUKE, Carmen (comp.) (1999). Feminismos y pedagogías en la vida cotidiana. Madrid: Morata

- RODRIGUEZ, Carmen (2011). Género y cultura escolar. Madrid: Morata
- RODRIGUEZ, Carmen (Comp) (2006). Género y currículo. Aportaciones del género al estudio y práctica del currículo.. Madrid: Akal
- VILLOTA, Paloma de (2004). Globalización y desigualdad de género. Madrid: Síntesis
- IGLESIAS GALDO, Ana (2010). Guía para practicar unha educación antisexista.... Concello da Coruña
- COBO, Rosa (2011). Hacia una nueva política sexual. Madrid: Catarata
- COBO, Rosa (ed.) (2006). Interculturalidad, feminismo y educación. Madrid: Catarata
- BARBÉ, Alba, CARRO, Sara e VIDAL, Carlesw (2014). La construcción de las identidades de género. Madrid: Catarata
- OSBORNE, Raquel (1993). La construcción sexual de la realidad. Madrid: Cátedra
- DÍEZ GUTIÉRREZ, Enrique (2005). La diferencia sexual en el análisis de los videojuegos. Madrid: Instituto de la Mujer.
- SUBIRATS, Marina e TOMÉ, Amparo (1992). La educación de niños y niñas. Recomendaciones institucionales y marco legal. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona
- AMORÓS, Celia (2005). La gran diferencia y sus pequeñas consecuencias...para la lucha de las mujeres. Madrid: Cátedra
- SUBIRATS, Marina (2008). La masculinidad hoy: un género obsoleto? . Madrid: Universidad Complutense
- SAVIN-WILLIAMS, Ritchard (2009). La nueva adolescencia homosexual. Madrid: Morata
- LOMAS, Carlos (comp.) (2004). Los chicos también lloran. Identidades masculinas, igualdad entre los sexos y coeducación. Barcelona: Paidós
- VARELA, Julia (2011). Mujeres con voz propia. Carmen Baroja y Nessi, Zenobia Camprubí Aumar e María Teresa León Goyri. Madrid: Morata
- CASTELLS, Manuel e SUBIRATS, Marina (2007). Mujeres y hombres: ¿un amor imposible?. Madrid: Alianza
- TORRES, Jurjo (2008). Multiculturalismo anti-racista. Porto: Profedic,oes
- SÁNCHEZ, Ana (2006) (Coord.) (2006). Políticas públicas de igualdade. Perspectiva de xénero.. Santiago: Laiovento
- SUBIRATS, Marina e BRULLET, Cristina (1988). Rosa y Azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta. Madrid: Instituto de la Mujer
- AMOROS, Celia e DE MIGUEL Ana (eds.) (2005). Teoría feminista: de la Ilustración a la globalización. De los debates sobre el género al multiculturalismo. Madrid: Minerva
- DOMINELLI, Lena Dominelli e MACLEOND, Eileen (1999). Trabajo social feminista. Madrid: Cátedra
- SÁNCHEZ, Ana e IGLESIAS, Ana (Coords.) (2008). Tratamento da violencia de xénero dende as políticas de igualdade. Universidade da Coruña
- BARRAGÁN, Fernando (coord.) (2001). Violencia de género y curriculum. Málaga: Aljibe
- BARRAGÁN, Fernando (2006 a). Violencia, Género y cambios sociales. Un programa educativo que promueve nuevas relaciones de género. . Málaga: Aljibe
- COBO, Rosa (2005). ¿El género en las ciencias sociales? . Cuadernos de Trabajo social

Bibliografía complementaria	
-----------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
--

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías